

УДК 343.533.4(477)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВ НА КВАЛІФІКОВАНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УКРАЇНІ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Євгеній Компанець,
аспірант НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України
ID ORCID: 0000-0001-8162-1965

У статті досліджено захист прав на кваліфіковане зазначення походження товару в кримінальному провадженні. На основі аналізу національного законодавства і норм міжнародного права виявлено суперечливі та проблемні питання захисту прав на кваліфіковане зазначення походження товару. З метою забезпечення дієвості захисту запропоновано: уніфікувати законодавство України відповідно до норм ЄС стосовно термінології, способів використання кваліфікованого зазначення походження товару та суб'єктів захисту. Сформульовано пропозиції з удосконалення механізму захисту в профільному законі та кодексах України.

Ключові слова: кваліфіковане зазначення походження товару, географічне зазначення, кримінальне провадження, захист прав, інтелектуальна власність

Вступ. Інвестиційна привабливість будь-якої країни або регіону зумовлена низкою факторів, основними з яких є наявність прозорого законодавства, об'єктів інвестування та дієвих механізмів захисту інвестицій. Кваліфіковане зазначення походження товару використовується виробниками для позначення широкого асортименту продукції природного, промислового та сільськогосподарського походження, яка має специфічні властивості, що зумовлені характерними для певного географічного місця природними умовами або поєднанням цих природних умов з характерним для цього географічного місця

людським фактором (сири: Camembert, Gorgonzola, Feta, Roquefort; вина/спиртні напої: Cognac, Madera, Champagne, Grappa, Tokaj, Xeres, Tequila, Kindzmarauli, Khvanchkara, Chacha, Таврія, Новий світ, Золота балка, Меганом, Балаклава; мінеральні води: Трускавецька, Миргородська, Боржомі, Поляна Квасова тощо).

За своєю маркетинговою концепцією кваліфіковані зазначення походження товару та торговельні марки спільні в тому, що вони важливі для бізнесу як інструменти ідентифікації, привернення уваги споживачів і просування товару на ринку. Додатковим позитивним

фактором для кваліфікованого зазначення походження товару є можливість залучення інвестицій у певний регіон, товари з якого мають особливу якість. Досвід Франції, Італії, Португалії, Греції, Німеччини, Угорщини, Мексики, Грузії свідчить, що поєднання ефективної маркетингової політики, охорони та захисту кваліфікованого зазначення походження товару з боку держави забезпечує просування іміджу регіону/держави на міжнародній арені, передові конкурентні позиції, більш високу додану вартість продукції та широкі можливості у світовій торгівлі.

З підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі — Угода про асоціацію) [1] Україна взяла додаткові зобов'язання щодо охорони та захисту географічних зазначень. Зважаючи на однойменність і майбутню уніфікацію термінів «кваліфіковане зазначення походження товару» та «географічне зазначення» в статті далі буде використовуватися скорочення ГЗ.

Про надзвичайну актуальність питання охорони, захисту ГЗ та боротьби з економічними злочинами свідчать відповідні положення Угоди про асоціацію. Так, у ст. 157 визначено дві основні цілі Глави 9 [Інтелектуальна власність] цієї угоди:

- а) спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території Сторін; і
- б) досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Необхідність виконання Угоди про асоціацію та конкретні кроки в цьому напрямі визначено в Плані заходів з виконання Угоди про асоціацію (постанова Кабінету Міністрів України № 1106 від 25 жовтня 2017 р.), що містить 41 пункт, пов'язаний із необхідністю вдосконалення охорони та захисту ГЗ. Із них 8 пунктів передбачають забезпечення захисту ГЗ згідно з нормами Євросоюзу, а 3 пункти стосуються встановлення системи органів контролю

за зобов'язаннями у сфері захисту. Водночас, безпосередній кордон із ЄС активізує дії недобросовісних підприємців та організованої злочинності з отримання значних доходів шляхом порушення прав інтелектуальної власності. У 2015 році заступник директора Європолу Michel Quillé, зазначав, що організована злочинність розширює поле своєї діяльності і торгівля підробками, яка досі не була пов'язана з організованою злочинністю, тепер є одним із її напрямів [2]. Ще одним фактором, що підтверджує актуальність порушеного питання, є визначення в Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» реформи захисту прав інтелектуальної власності та правоохоронних органів як векторів безпеки держави.

З огляду на зазначене, захист ГЗ у кримінальному провадженні обумовлений не лише міжнародними зобов'язаннями України та прагненням споживачів отримувати якісний продукт, а й обов'язком держави протидіяти злочинності та сприяти детінізації економіки.

Огляд літератури. Питання охорони та захисту ГЗ досліджували вчені: Г. О. Андрощук, Ю. М. Капіца, А. О. Кодинець, М. С. Ковальчук, В. О. Криволапчук, О. П. Орлюк, О. М. Тараненко, О. О. Тверезенко, однак їхні праці стосувалися адміністративного та цивільно-правового аспектів цього питання. Питанню захисту ГЗ у порядку кримінального судочинства приділяли увагу лише кілька вчених, однак у контексті кримінально-правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності: П. С. Берзін, М. М. Дімітров, Д. Д. Іваненко, І. В. Курилін, А. С. Нерсисян, І. М. Романюк, В. Б. Харченко, Р. С. Филь, О. С. Яра. Процес уніфікації законодавства України та механізмів його правозастосування відповідно до норм ЄС зумовлює необхідність подальшого дослідження питань захисту ГЗ.

Метою статті є дослідження захисту прав на ГЗ у кримінальному провадженні в Україні та за кордоном.

Основна частина. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 16 червня 1099 року (далі — Закон) визначив правові засади охорони прав на зазначення походження товарів в Україні та регулює відносини, що виникають у зв'язку з їх набуттям, використанням і захистом. На нашу думку, дослідження теоретичних засад захисту прав на ГЗ у кримінальному провадженні необхідно розпочати з аналізу матеріальних норм Закону.

Законом визначено поняття «кваліфіковане зазначення походження товару» — це термін, що охоплює (об'єднує) терміни «назва місця походження товару» та «географічне зазначення походження товару». Назва місця походження товару — назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із зазначеного географічного місця та має особливі властивості, виключно або головним чином зумовлені характерними для цього географічного місця природними умовами або поєднанням цих природних умов з характерним для цього географічного місця людським фактором. Географічне зазначення походження товару — будь-яке словесне чи зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару, який має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для цього географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського фактора [3].

У Цивільному кодексі України (далі — ЦКУ) вживається термін «географічні зазначення», однак його визначення не наведено [4]. Поясненням розбіжності термінології може бути часовий проміжок між прийняттям Закону (1999 р.) та ЦКУ (2004 р.), що був прийнятий з урахуванням термінології Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі — TRIPS) [5].

Згідно з TRIPS географічне зазначення — це зазначення, які визначають товар як такий, що походить з території члена, регіону або району цієї території, коли певна якість, репутація або інші характеристики товару значною мірою пов'язані з його географічним походженням.

Аналогічні по суті визначення містяться в ст. 15 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 110/2008 від 15 січня 2008 року про визначення, опис, представлення, маркування та охорону географічних зазначень спиртних напоїв [6]; у ст. 5 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1151/2012 від 21 листопада 2012 року про якість сільськогосподарських продуктів та продуктів харчування [7] (далі — Регламенти ЄС) і в законодавчих актах багатьох країн.

У проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень» (реєстр. № 6023, далі — проект Закону № 6023) [8] термін «*географічне зазначення*» відповідає термінології ЄС і визначається як найменування місця, що ідентифікує товар, який походить із певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, та хоча б один з етапів його виробництва (виготовлення (видобування) та/або переробка та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території.

Із наведених визначень вбачається, що правова природа ГЗ, незалежно від країни походження нормативного акта, обумовлена характерним для унікального географічного місця (видобутку або виготовлення) природних умов чи людським фактором (майстерність поколінь людей, технологічний процес/досвід тощо) або поєднанням цих факторів. Повертаючись до теоретичних засад необхідно зазначити, що вже на етапі визначення терміна цей об'єкт

права інтелектуальної власності видається складним. Так, О. М. Тараненко зазначає, що «... на сьогодні його можна віднести до найбільш проблемного, з погляду забезпечення правової охорони» [9].

Законом надається правова охорона ГЗ на підставі їх реєстрації, яка діє безстроково від дати реєстрації. На відміну від положень Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закон визначає більш широке коло осіб, які мають право на подання заявки на реєстрацію ГЗ:

- особа чи група осіб, які в заявленому географічному місці виробляють товар, особливі властивості, певні якості, репутація або інші характеристики якого пов'язані з цим географічним місцем;
- асоціації споживачів;
- установи, що мають безпосереднє відношення до вироблення чи вивчення відповідних продуктів, виробів, технологічних процесів або географічних місць (ч. 1 ст. 9 Закону). Через таке широке коло заявників держава сприяє в правовій охороні ГЗ.

Заявка на використання зареєстрованого ГЗ подається **виробниками**, які в географічному місці, зазначеному в Реєстрі, виробляють товар, особливі властивості, певні якості чи інші характеристики якого відповідають тим, що внесені до Реєстру (ч. 2 ст. 9 Закону). Реєстрація здійснюється шляхом внесення до Реєстру необхідних відомостей щодо ГЗ та/або осіб, які мають право на використання зареєстрованого ГЗ (свідоцтво про реєстрацію права на використання ГЗ). Законом встановлено, що обсяг правової охорони, яка надається реєстрацією права на використання ГЗ, визначається занесеними до Реєстру і зафіксованими у свідоцтві характеристиками товару та межами географічного місця (ст. 17).

Реєстрація права на використання ГЗ не обмежує прав інших осіб на реєстрацію їхніх прав на його використан-

ня. Власник свідоцтва [**на право використання, тобто виробник**] має право:

- а) використовувати зареєстроване ГЗ;
- б) вживати заходів щодо заборони використання ГЗ особами, які не мають на це права;
- в) вимагати від осіб, що порушили його права, припинення цих порушень і відшкодування матеріальної та моральної шкоди у встановленому законом порядку.

Аналіз наведених вище прав, виходячи із загальної класифікації прав інтелектуальної власності (ст. 424, 503 ЦКУ), дає підстави стверджувати, що специфічною рисою, яка відрізняє ГЗ від усіх інших об'єктів права інтелектуальної власності, є те, що право на використання ГЗ та права вживати заходів щодо заборони використання/вимагати від осіб, що порушили його права, припинення цих порушень, є невиключними майновими правами.

Водночас спостерігається певна колізія між нормами Закону та ст. 502 ЦКУ щодо суб'єктів права. Відповідно до Закону, суб'єктом права на використання/заборони використання є виробник, а за ЦКУ — виробники, асоціації споживачів, інші особи, визначені законом. Наведений у ЦКУ розширений перелік суб'єктів права кореспондується з суб'єктами, закріпленими в ст. 93 Модельного кодексу інтелектуальної власності держав-членів СНД та в профільних законах низки країн, зокрема, Нової Зеландії, Колумбії, Грузії, Греції, Мексики, Куби тощо.

Регламентами ЄС № 1151/2012 та № 110/2008 встановлено, що держави-члени вживатимуть необхідних адміністративних і правових заходів для попередження чи припинення протиправного використання захищених географічних найменувань продуктів, які було вироблено або які продаються в цій державі-члені. З цією метою держави-члени призначають органи, відповідальні за вжиття таких заходів. Порівняно зі згаданими регламентами в ст. 207 Угоди про асоціацію розширено

можливості охорони та захисту: заходи вживаються їхніми органами державної влади та на вимогу заінтересованої сторони. Загальні положення статті деталізуються в матеріалі Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі — ВОІВ) «Географічні зазначення та найменування місць походження: тематичні дослідження з інтелектуальної власності у цій сфері», а саме: «Правом ініціювати розбирательство можуть обладати компетентні органи, органи прокуратури или любые заинтересованные стороны, будь то физические или юридические лица, как государственные, так и частные» [10].

Такий суб'єктний склад осіб відповідає положенням ст. 8 Лісабонської угоди про захист зазначень місця походження виробів та їх міжнародної реєстрації 1958 року [11], яка визначає, що дії із захисту прав на ГЗ можуть бути ініційовані «любым заинтересованным физическим или юридическим лицом публичного или частного права, по инициативе компетентной администрации или по заявлению прокуратуры». Попри те що Україна на сьогодні не приєдналася до згаданої угоди, важливо підкреслити світову практику визначення суб'єктів, уповноважених ініціювати питання захисту прав. Ця колізія має безпосередній вплив на механізм захисту прав у порядку кримінального судочинства щодо суб'єктів ініціювання кримінального провадження, однак про це згодом.

Необхідно також зазначити, що в ст. 9 проекту Закону № 6023, на відміну від чинного Закону та ЦКУ, запропоновано інші суб'єкти права на реєстрацію (об'єднання осіб, фізична або юридична особа-виробник). У новій редакції Закону, зокрема, в частині другій ст. 17, пропонується встановити, що *«реєстрація ГЗ надає право особам, зазначеним у ст. 9, використовувати...»*. Таким чином, у проекті Закону, порівняно з чинним законом, ЦКУ та європейськими актами, з переліку суб'єктів права виключено асоціації

споживачів та установи, що мають безпосереднє відношення до вироблення чи вивчення відповідних продуктів. На нашу думку, це звужує можливості контролю за виробництвом/якістю продукції зі специфічними властивостями. Водночас, позитивною новелою проекту Закону № 6023 є включення до ч. 4 ст. 17 положення про те, що заходи захисту вживаються органами державної влади в межах їх компетенції.

Особливу увагу слід приділити **способам використання ГЗ**, встановленим у ч. 5 ст. 17 Закону:

- а) нанесення його на товар або на етикетку;
- б) нанесення його на упаковку товару, застосування у рекламі;
- в) запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар.

Наведені способи використання є значно вужчими порівняно зі способами використання торговельних марок, встановлених у ч. 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (відсутні зберігання товару з метою пропонування для продажу, пропонування для продажу, продаж, використання в Інтернеті, імпорт та експорт).

Порушенням прав власника свідоцтва про реєстрацію права на використання ГЗ в Законі визначено:

- а) використання ГЗ особою, яка не має свідоцтва про реєстрацію права на його використання;
- б) використання ГЗ, якщо цей товар не походить із зареєстрованого для цього зазначення географічного місця, навіть якщо справжнє місце походження товару або географічне зазначення його походження використовується у перекладі або супроводжується словами: «вид», «тип», «стиль», «марка», «імітація» тощо;
- в) використання ГЗ або подібного до нього позначення для відмінних від описаних у Реєстрі однорідних товарів, якщо таке використання вводить в оману споживачів щодо по-

ходження товару та його особливих властивостей або інших характеристик, а також для неоднорідних товарів, якщо таке використання завдає шкоди репутації ГЗ або є неправомірним використанням його репутації;

г) використання зареєстрованого ГЗ як видової назви (ч. 3 ст. 23 Закону).

За результатами огляду способів використання та порушення прав у Законі констатуємо, що всі вони пов'язані з виробничою діяльністю, однак не вказують на інші способи комерціалізації виготовленого продукту або його цільового обороту.

На підтвердження викладеної позиції розглянемо способи використання ГЗ у міжнародних угодах або нормативних актах інших країн. Статтею 22 TRIPS визначається, що члени повинні забезпечити для заінтересованих сторін законні способи, щоб запобігти, зокрема: а) використанню будь-яких засобів, визначення або представлення товару, що свідчить або передбачає, що товар походить з іншої географічної території, ніж реальне місце створення у такий спосіб, що вводять в оману населення стосовно географічного походження товару. Угода про асоціацію (ст. 204) визначає, що ГЗ охороняються від:

а) будь-якого прямого чи опосередкованого комерційного використання...;

б) будь-якого неправомірного використання, імітування або втілення...;

д) будь-якого іншого застосування, яке може ввести в оману споживача щодо дійсного походження продукту. Ці положення фактично повторюють зміст ст. 16 Регламенту № 110/2008 [6] та ст. 13 Регламенту № 1151/2012 [7].

Кодекс інтелектуальної власності Франції (Art. L722-1) більш конкретно визначає способи використання: виробництво, постачання, продаж, розміщення на ринку, імпорту, експорту, передача, використання або володіння для

цих цілей товарів, вигляд яких негативно впливає або скоріш за все є порушенням ГЗ [12].

У ч. 1 ст. 13 Закону Республіки Білорусь «О географических указаниях» № 127-3 «использованием географического указания считается применение его на товаре, упаковке, в рекламе, проспектах, счетах, а также иным образом в связи с введением товара в гражданский оборот» [13]. Стаття 109 Закону Республіки Угорщина № XI «Про охорону товарних знаків і географічних найменувань» чітко не визначає способи використання ГЗ, однак «...будь-який власник має право вживати заходів проти будь-якої людини, яка в процесі торгівлі використовує ГЗ... (Е) виконує будь-яку іншу дію, здатну ввести в оману споживачів щодо справжнього географічного походження продукту» [14]. У пунктах а) та д) ч. 1 ст. 11 Закону Республіки Молдова «Об охране географических указаний, наименований мест происхождения и гарантированных традиционных продуктов» № 66-XVI визначено, що «... географические указания охраняются от: а) всякого коммерческого прямого или косвенного использования..., д) любых действий, способных ввести потребителя в заблуждение относительно истинного происхождения товара» [15].

У п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду Російської Федерації № 14 від 26 квітня 2007 року «О практике рассмотрения судами уголовных дел о нарушении авторских, смежных, изобретательских и патентных прав, а также о незаконном использовании товарного знака» роз'яснюється: «Использованием наименования места происхождения товара следует считать применение его на товаре, этикетках, упаковках товаров, которые производятся, предлагаются к продаже, продаются, демонстрируются на выставках и ярмарках или иным образом вводятся в гражданский оборот на территории РФ либо хранятся или перевозятся в этих целях, либо ввозятся на территорию РФ, а также применение наименования места происхождения товара в

рекламе, проспектах, счетах, бланках и иной документации, связанной с введением товара в гражданский оборот» [16].

Беручи за основу принцип «Nullum crimen sine lege», назву і диспозицію ст. 229 Кримінального кодексу України (далі — ККУ) (незаконне використання, а не порушення прав, як у Законі) та вимогу ст. 91 Кримінально-процесуального кодексу України (далі — КПКУ) [31] щодо обов'язку доведення способу вчинення кримінального правопорушення, очевидно негативною є відповідь на питання: «Чи можливо притягнути особу до кримінальної відповідальності за продаж товару з ГЗ, якщо продаж не є використанням відповідно до Закону?»

Порівняльний аналіз наведених норм вказує на звуження способів використання, а відповідно й прав суб'єктів у Законі, норми якого, на нашу думку, не дозволяють притягнути до кримінальної відповідальності продавця, імпортера, експортера та унеможливають захист прав на ГЗ щодо дій цих осіб. Проект Закону № 6023 це проблемне питання не врегулював.

До огляду правозастосування розглянемо механізми, які були впроваджені для можливості реалізації Закону. Так, у 2001 році розпорядженням Кабінету Міністрів України № 149-р було визначено спеціально уповноважені органи для визначення та контролю особливих властивостей та інших характеристик товарів: Мінагрополітики — щодо товарів сільськогосподарського виробництва; Мінкультури — щодо виробів художніх народних промислів; Державну службу з питань геодезії, картографії та кадастру — щодо визначення меж географічних місць, з якими пов'язані особливі властивості, певні якості та інші характеристики товарів; МОЗ — щодо продуктів харчування, продовольчої сировини та мінеральних природних вод.

Цього ж року наказом МОН України № 798 було затверджено Положення про Державний реєстр України назв

місць походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (далі — Держреєстр). Однак, лише з 2007 року до Держреєстру розпочали вносити ГЗ. Станом на 6 вересня 1919 року в Держреєстрі містяться дані про 47 зареєстрованих в Україні ГЗ та 3068 ГЗ Євросоюзу [32], які Україна зобов'язалася охороняти відповідно до Угоди про асоціацію. За результатами аналізу товарів у Держреєстрі можна зазначити, що більшість із них — алкогольні/спиртні напої, сири, мінеральна вода, м'ясна продукція, масла.

Правозастосування у сфері охорони та захисту ГЗ в Україні базується на справах у порядку адміністративного та цивільного законодавства. Згідно з даними НДІ інтелектуальної власності НАПрН України [17] за 2006–2015 роки судами розглянуто 4541 справу про порушення прав на зазначення походження товару (3-є місце після авторських прав і торговельних марок). Така статистика свідчить про значну кількість порушень. При цьому справи стосувалися лише офіційних осіб і така практика не може допомогти в боротьбі з латентними правопорушеннями, керованими свідомим умислом недобросовісних підприємців або кримінальним елементом, зокрема, з підпільними виробництвами фальсифікованої продукції, кількість яких в Україні постійно збільшується.

Як зазначав заступник начальника Департаменту захисту економіки Національної поліції України С. А. Вязмікін, злочини у сфері економіки, як відкрито, так і латентно, протистоять суспільству й державі, а протидія їм завжди є складним, проблемним процесом [18].

Юрисдикційна форма захисту прав в Україні, як і багатьох країнах світу, передбачає захист прав інтелектуальної власності компетентними державними органами в порядку кримінального судочинства. Можливість звернутися до правоохоронних органів є важливою складовою належного особи

права на захист. Станом на 25 лютого 1919 року, згідно з даними Постійного комітету ВОІВ із законодавства у сфері торговельних марок, промислових зразків і географічних зазначень (Опитувальник SCT/40/5 від 25.02.19 р. [19]), у 29 з 50 опитаних державах-членах згаданого комітету передбачено кримінальну відповідальність за незаконне використання ГЗ.

Відповіддю України на зростаючу кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності стало включення у 2001 році до Кримінального кодексу України [30] статей 176, 177, які встановили відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав, прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію, а також ст. 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару».

Статтю включено до розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Особливої частини ККУ. Вона має бланкетну диспозицію з матеріальним складом злочину. Диспозиція визначає злочинні діяння та містить три частини з різними кваліфікуючими ознаками: завдання матеріальної шкоди у значному розмірі (ч. 1); повторність, попередня змова групи осіб, завдання матеріальної шкоди у великому розмірі (ч. 2); службова особа з використанням службового становища, організована група, завдання матеріальної шкоди в особливо великому розмірі (ч. 3), які впливають на класифікацію злочину, визначену ст. 12 ККУ: невеликої (ч. 1) і середньої тяжкості (ч. 2) та тяжкий (ч. 3). Примітка до ст. 229 вказаного кодексу роз'яснює механізм обрахунку розміру матеріальної шкоди, а саме поріг настання кримінальної відповідальності, який залежить від мінімальної заробітної плати. Принагідно слід зазначити, що постійне підвищення державою соціальних стандартів, зокрема, розміру мінімальної за-

робітної плати, з одного боку, є необхідною умовою підвищення благополуччя населення, а з іншого — ускладнює правозастосування цієї статті, оскільки поріг настання кримінальної відповідальності щорічно збільшується (станом на 1 січня 1919 р. становив 19210 грн).

У низці коментарів до ст. 229 ККУ вказано, що основним об'єктом злочину є встановлений законодавством порядок охорони і використання, зокрема, ГЗ. Додатковим — права та законні інтереси споживачів, засади добросовісної конкуренції. Предметами злочину є знак для товарів і послуг (торговельна марка), фірмове найменування та ГЗ. З об'єктивної сторони злочин характеризується сукупністю трьох ознак: 1) діянням — незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності, вказаних у назві ст. 229 ККУ; 2) суспільно небезпечними наслідками — матеріальною шкодою у значному, великому або особливо великому розмірі; 3) причинно-наслідковим зв'язком між вказаними діянням та наслідками. Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом. Як зазначалося вище, при конструюванні об'єктивної сторони злочину як обов'язкової ознаки законодавець встановив суспільно небезпечні наслідки — матеріальну шкоду.

Більш ніж 17-річне правозастосування ст. 229 ККУ засвідчило, що одним із проблемних питань кваліфікації правопорушень є необхідність встановлення розміру шкоди. На жаль, відомі кейси, у яких, незважаючи на виявлення підпільних виробництв, наявність фальсифікованої продукції та обладнання для її виробництва, кримінальні справи/провадження були закриті лише через недостатність розміру збитків для кваліфікації діяння як кримінального.

На нашу думку, у разі з ГЗ це проблемне питання можливо вирішити шляхом доповнення ККУ окремою статтею, яка встановила б відповідальність за порушення прав на ГЗ з формальним (щодо факту виготовлення, як у

Молдові) та формально-матеріальним (щодо фактів зберігання, рекламування, пропонування до продажу та розповсюдження, зокрема, імпорту, експорту, як у Білорусі) складами злочинів.

Слід також звернути увагу на інші дискусійні питання: 1) суб'єкт права на захист; 2) суспільний інтерес; 3) суспільно небезпечні наслідки вчиненого правопорушення.

Стосовно першого питання вкажемо, що для встановлення дійсного суб'єкта права на захист ГЗ варто звернутися, перш за все, до доктринальних положень науки, яка відносить права інтелектуальної власності до приватного права, що також зазначено в преамбулі TRIPS. Протилежну позицію займають економісти та юристи Дж. Ордовер, П. Девід, С. Фріштак, Д. Сільверстайн, які вважають, що в основу TRIPS покладена суперечлива концепція інтелектуальної власності, відповідно до якої приватні інтереси превалюють над публічними. На їхню думку, імплементація цієї концепції може мати небезпечний вплив на глобальний добробут [20].

На перший погляд усі суб'єкти-власники прав (у ст. 229) однакові, проте це не так. Стосовно торговельної марки це власники виключних майнових прав, фірмового найменування — власники майнових прав на використання/захист, а стосовно ГЗ — власники невиключних прав на використання/захист.

У п. 17) Директиви ЄС № 2004/48/ЄС про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності [21] встановлено, що заходи, процедури та засоби, що передбачаються цією Директивою, повинні визначатися в кожному разі в такий спосіб, аби враховувалися належним чином їхні конкретні характеристики, у тому числі конкретні риси кожного права інтелектуальної власності та у відповідних випадках навмисний чи ненавмисний характер правопорушення.

Дослідник І. В. Курилін зазначає: «У ході злочинної діяльності у сфері інтелектуальної власності порушуються, по-перше, права осіб, які створюють

об'єкти інтелектуальної власності, по-друге, права суб'єктів, які є власниками прав на ці об'єкти, по-третє, права держави, яка недоотримує значну кількість податкових надходжень до бюджету, по-четверте, відбувається об'єднання злочинців, які порушують своєю діяльністю зазначені права, із злочинними групами...» [22]. Однак, у контексті визначення суб'єктів права на захист ГЗ з таким твердженням можна погодитися лише частково, оскільки правова природа і зміст права ГЗ не передбачає ні творця і порушення його прав, ні власника виключних прав. Натомість держава дійсно втрачає робочі місця, податки, інвестиційну привабливість тощо і зобов'язана захищати громадян та суспільні інтереси від злочинних посягань. Згідно з Опитувальником ВОІВ [19] серед 41 країни-респондента у 16 країнах (39 %) суб'єктами ініціювання кримінальної справи є виробник та правоохоронні органи, у 14 країнах (34 %) — виробник, а в 11 країнах (26 %) правоохоронні органи мають право діяти *ex-officio*.

Досліджуючи баланс інтересів держави та виробника товару з ГЗ, яке базується на дихотомії публічного і приватного права, можна дійти такого висновку. Обв'язки держави щодо ГЗ більш широкі та значущі — надавати правову охорону, забезпечувати контроль якості та захист прав споживачів. З боку осіб приватного права — виготовляти продукцію особливих властивостей, яка завдяки їм згодом трансформується в ділову репутацію виробника/регіону/країни та дає змогу збільшувати робочі місця, сплачувати податки, отримувати додаткові переваги в міжнародній торгівлі тощо.

Стосовно другого питання варто вказати, що термін «суспільний інтерес» у науковій літературі визначається по-різному. У ч. 2. ст. 29 Закону України «Про інформацію» предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить, зокрема, про можливість порушення прав людини, вве-

дення громадськості в оману, негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо. Перелічені дії/діяльність віднесені до повноважень державних органів, а не осіб приватного права. Науковець Д. О. Маріць зазначає, що «...чітким показником суспільної важливості питання є те, що держава або суспільство намагаються його певним чином регулювати: через правовий, моральний або інший шляхи» [23]. Цілком погоджуємося з ученим О. С. Ярою, яка вважає, що публічний інтерес держави покликаний захистити суб'єктів прав інтелектуальної власності і є обов'язком перед людиною [24].

Беручи до уваги той фокус уваги, який на собі зби́рало ГЗ, можемо зробити висновок, що ГЗ, його використання та захист становлять суспільний/публічний інтерес.

Стосовно третього питання зазначимо, що показовим прикладом розуміння окремими державами необхідності захисту ГЗ з боку держави, як **національного інтересу**, а також **суспільної небезпеки** фальсифікованої продукції, є фрагмент матеріалу ВОІВ «Жидкое золото из агавы» про товар, охоронюваний ГЗ — Мексиканської текили. «Для народа Мексики текила — это не просто национальный напиток, но и уникальный символ их культуры, традиций и окружающей среды. Мировая популярность этого напитка и последующий рост цен на текилу подвергли его угрозам, исходящим от поддельных текил, произведенных в других местах. ГЗ помогло Мексике сохранить свое национальное наследие, с одной стороны, и заняться бизнесом, с другой» [25]. Ступінь суспільної небезпеки порушення прав на ГЗ підкреслює кримінальна санкція — 10 років позбавлення волі і штраф [19]. У Швейцарії [19] та Болгарії [26] — до 5 років позбавлення волі і штраф.

У дисертації Р. С. Филь зазначає, що суспільна небезпечність злочинів проти прав на об'єкти промислової

власності полягає в небезпечності наслідків, передусім, для економіки держави [33].

Зазначене демонструє, що правова природа ГЗ відрізняється від інших об'єктів права інтелектуальної власності і його захист більш зумовлений суспільними інтересами, ніж інтересами виробника як суб'єкта приватного права, а тому провідну роль у захисті повинна відігравати держава. Наведені твердження науковців, міжнародний досвід і думки автора цієї статті знайшли своє втілення на законодавчому рівні. Так, з моменту включення до ККУ ст. 229 суб'єктом ініціювання кримінальної справи за КПКУ 1960 року, зокрема, щодо ГЗ, була будь-яка особа, що звернулася до міліції. Саме це давало державі, в особі правоохоронних органів, можливість самостійно (без заяви правовласника) ініціювати кримінальну справу за ст. 229 ККУ та виконувати завдання кримінального провадження.

У КПКУ 2012 року законодавцем визначено, що кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є провадження, яке може бути розпочате слідчим, прокурором лише на підставі заяви потерпілого. У ст. 477 КПКУ злочини за ст. 229 ККУ віднесені до приватного обвинувачення. Таким чином, маємо ситуацію, у якій, з одного боку, національний або іноземний виробник товару з ГЗ, максимально зосереджений на виробничому/маркетинговому процесі, може не знати про порушення своїх прав і тому їх не захищає. З іншого боку, правоохоронні органи самостійно не мають права ініціювати кримінальне провадження для захисту прав на ГЗ і, як наслідок, фальсифікована продукція доходить до споживачів, навіть в інших країнах. Негативом у цій ситуації є те, що репутаційна шкода завдається не лише виробнику, а й державі, яка за наявності контролюючих і правоохоронних органів не може забезпечити захист прав на ГЗ.

З наведеного вбачається, що до прийняття КПКУ 2012 року законодавець

так і не зрозумів правову природу ГЗ і його суспільний інтерес та переклав з держави на виробника відповідальність за недопущення суспільно небезпечних наслідків шляхом віднесення ст. 229 ККУ до приватного обвинувачення, чим фактично заборонив усім, окрім правовласника, ініціювати кримінальне провадження щодо захисту прав на торговельну марку, фірмове найменування, ГЗ.

Чи такий підхід поширений на всі об'єкти інтелектуальної власності? Аналіз ст. 477 КПКУ дає негативну відповідь на це питання, оскільки частини 2 та 3 статей 176, 177 ККУ віднесені до публічного обвинувачення, а ч. 1 цих же статей — до приватного. Наразі складно прослідкувати логіку законодавця, однак можна зробити висновок про те, що держава в особі правоохоронних органів не може забезпечити захист ГЗ, оскільки вони не наділені правом *ex-officio* вживати заходів стосовно порушників.

Одним із проблемних питань і негативних факторів захисту прав на ГЗ М. С. Ковальчук [27] виділяє надмірну диспозитивність процесу виявлення розповсюдження контрафактної продукції та захисту прав, оскільки витрати в цій частині повністю лягають на правоволодільця. Дійсно, не кожен виробник може вжити заходів для виявлення та самозахисту своїх прав, оскільки на підпільному виробництві порушник, зазвичай, не є офіційною особою та ретельно приховує свою злочинну діяльність. Більше того, іноземні правовласники, ГЗ яких охороняються в Україні, можуть взагалі не знати про порушення їхніх прав або, з різних причин, не готові захищати свої права в Україні.

За результатом пошуку в Єдиному державному реєстрі судових рішень, з дати реєстрації першого ГЗ в Держреєстрі (2007 р.) і до 6 вересня 2019 року, наявні 90 вироків за ст. 229 ККУ. Аналіз вироків свідчить, що предметом злочину були торговельні марки, при

цьому ГЗ згадується лише в контексті диспозиції цієї статті, по жодному з вироків особа не була засуджена за незаконне використання ГЗ.

Факт відсутності розглянутих судами кримінальних справ/проваджень щодо незаконного використання ГЗ у жодному разі не може бути підставою для ігнорування низки проблем захисту таких прав у кримінальному провадженні, які потребують вирішення на основі наукового обґрунтованого аналізу. Необхідність подальшого дослідження проблемних питань зумовлена такими факторами:

- 1) зобов'язання України щодо забезпечення охорони та захисту 3115 національних та іноземних ГЗ (станом на 6 вересня 2019 року);
- 2) збільшення експортного потенціалу України. Згідно з інформацією Держстату «Зовнішня торгівля товарами за січень–травень 2019 р.» обсяг експорту товарів до країн ЄС становив 42,4 % загального обсягу експорту. Найбільшими були обсяги експорту продукції АПК та харчової промисловості — 33,7 % загального обсягу експорту [28]. Такі товари потенційно можуть отримати правову охорону як ГЗ;
- 3) безпосередній кордон із ЄС, що активізує порушників;
- 4) високий рівень тіньової економіки України. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, рівень тіньової економіки у 2018 році становив 30 % обсягу офіційного ВВП [29];
- 5) збільшенням злочинів у сфері ІР і за ст. 229 ККУ (форма № 1 ГПУ).

Висновки. На сьогодні захист прав інтелектуальної власності на ГЗ у кримінальному провадженні в Україні є недовим і потребує кардинальних змін. Міжнародні зобов'язання України, високий рівень суспільної небезпечності, прогалини в матеріально-правовій та процесуальній колізії зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення норм щодо захисту

таких прав. З метою забезпечення дієвості захисту прав на ГЗ пропонуємо:

1. Уніфікувати понятійний апарат Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» відповідно до норм ЄС, зокрема, шляхом:
 - визначення в ст. 1 Закону терміна «географічне зазначення»;
 - зміни назви закону на «Про охорону прав на географічні зазначення»;
 - доповнення частини 4 ст. 17 Закону таким суб'єктом права на захист як держава в особі уповноважених органів.
2. Доповнити частину 5 ст. 17 Закону альтернативними способами використання географічного зазначення, виклавши її в такій редакції:

«Використанням географічного зазначення визнається:

 - нанесення його на товар, упаковку, етикетку, зберігання товару з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт, експорт;*
 - застосування його в діловій документації, у рекламі, у мережі Інтернет, у доменних іменах».*
3. Виключити з назви та диспозиції ст. 229 КК України предмет злочину — кваліфіковане зазначення походження товару.
4. Виділити порушення прав на географічне зазначення в окрему статтю КК України:

«Стаття 229¹. Порушення прав на географічне зазначення

 1. *Незаконне використання географічного зазначення, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, —*
 караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією та знищенням фальсифікованої продукції.
 2. *Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені*

повторно, або за попередньою змовою групою осіб, —

караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до чотирьох років, з конфіскацією та знищенням фальсифікованої продукції».

3. *Незаконне нанесення географічного зазначення на продукцію, упаковку, етикетку, —*

караються штрафом від десяти тисяч до тринадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до шести років, з конфіскацією та знищенням фальсифікованої продукції, матеріалів та обладнання, що використовувалися для її виготовлення.

4. *Дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або вчинені службовою особою з використанням службового становища, або організованою групою, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, —*

караються штрафом від тринадцяти тисяч до сімнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до семи років з конфіскацією та знищенням фальсифікованої продукції, матеріалів та обладнання, що використовувалися для її виготовлення і з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Примітка: Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі — якщо її розмір у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

5. У КПК України ст. 229¹ віднести до злочинів з публічним обвинуваченням. ♦

Список використаних джерел / List of references

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Cercles des Etudes Economiques et Sociales, Conférence- débat: La réponse européenne au défi des nouvelles criminalités, par Michel Quillé, le 10 février 2015 à Grenoble. URL: <http://www.cees-grenoble.fr/evenement-41-la-reponse-europeenne-au-defi-des-nouvelles-criminalites-par-michel-quille.html>.
3. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16.06.99 р. № 752-XIV URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.
4. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Угода про торговельні аспекти прав на інтелектуальну власність: від 15.04.94 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
6. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 110/2008 від 15.01.2008 р. про визначення, опис, представлення, маркування та охорону географічних зазначень спиртних напоїв. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b12.
7. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1151/2012 від 21.11.2012 р. про якість сільськогосподарських продуктів та продуктів харчування. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R1151&from=bg>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень : проект Закону України (реєстр. № 6023). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61052.
9. Тараненко О. М. Географічні зазначення: проблема термінологічної неоднозначності. Форум права. 2012. № 1. С. 919–923.
10. Географічні зазначення та найменування місць походження: тематичні дослідження з інтелектуальної власності у цій сфері. URL: https://www.wipo.int/geo_indications/ru/faq_geographicalindications.html#accordion_collapse_23.
11. Лісабонська угода про захист зазначень місця походження виробів та їх міжнародної реєстрації 1958 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b11.
12. Кодекс інтелектуальної власності Франції. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/514556>.
13. Про географічні зазначення : Закон Республіки Білорусь № 127-3. URL: http://belgospatent.by/russian/docs/zakon_geo.doc.
14. Про охорону товарних знаків і географічних найменувань : Закон Республіки Угорщина № XI. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/508392>.
15. Об охране географических указаний, наименований мест происхождения и гарантированных традиционных продуктов : Закон Республіки Молдова №66-XVI. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/md/md061ru.pdf>.
16. О практике рассмотрения судами уголовных дел о нарушении авторских, смежных, изобретательских и патентных прав, а также о незаконном использовании товарного знака : постановова Пленуму Верховного Суду Російської Федерації № 14 від 26.04.2007 р. URL: <https://rg.ru/2007/05/05/sud-prava-dok.html>.
17. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 3. С. 58–74.
18. Вязмікін С. А. Завдання та повноваження департаменту захисту економіки національної поліції України. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справи. 2016. № 1. С. 133–140.
19. Опитувальник ВОІВ SCT/40/5 від 25.02.2019 р. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_40/sct_40_5.pdf.

20. Валле В. Парадокси права інтелектуальної власності. Київ: Освіта України, 2010. 448 с.
21. Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0048R%2801%29>
22. Курилін І. В. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, які посягають на права інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2007. 261 с.
23. Маріц Д. О. Поняття «суспільний інтерес» в інформаційних правовідносинах. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 11. С. 165–170.
24. Яра О. С. Теоретичні та практичні питання кримінально-правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Юридична Україна. 2012. № 9. С. 73–77.
25. Матеріал ВОІВ «Жидкое золото из агавь». URL: <https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=2611>.
26. Кримінальний кодекс Республіки Болгарія. URL: <https://wipo.leg.wipo.int/ru/text/477731>.
27. Ковальчук М. С. Правова охорона та захист географічних зазначень в Україні, Франції та Італії (порівняльно-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2018. 253 с.
28. Зовнішня торгівля товарами за січень–травень 2019 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/soc_ek/2019/publ_05_2019_u.html.
29. Рівень міньової економіки України у 2018 р. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki&isSpecial=true>.
30. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
31. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
32. Відомості Державного реєстру України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/kzpt-uk> (дата звернення 06.09.2019 р.).
33. Філь П. С. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти промислової власності в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 251 с.
1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Cercles des Etudes Economiques et Sociales, Conférence- débat: La réponse européenne au défi des nouvelles criminalités, par Michel Quillé, le 10 février 2015 à Grenoble. URL: <http://www.cees-grenoble.fr/evenement-41-la-reponse-europeenne-au-defi-des-nouvelles-criminalites-par-michel-quille.html>.
3. Pro okhoronu prav na zaznachennia pokhodzhennia tovariv: Zakon Ukrainy vid 16.06.99 r. № 752-XIV URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.
4. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : vid 16.01.2003 r. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Uhoda pro torhovelni aspekty prav na intelektualnu vlasnist: vid 15.04.94 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
6. Rehlament Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (IeS) № 110/2008 vid 15.01.2008 r. pro vyznachennia, opys, predstavlenia, markuvannia ta okhoronu heohrafichnykh zaznachen spyrtnykh napoiv. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b12.
7. Rehlament Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (IeS) № 1151/2012 vid 21.11.2012 r. pro yakist silskohospodarskykh produktiv ta produktiv kharchuvannia. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R1151&from=bg>.

8. *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia pravovoi okhorony heohrafichnykh zaznachen : proekt Zakonu Ukrainy (reistr. № 6023). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61052.*
9. *Taranenko O. M. Heohrafichni zaznachennia: problema terminolohichnoi neodnoz-nachnosti. Forum prava. 2012. № 1. S. 919–923.*
10. *Heohrafichni zaznachennia ta naimenuvannia mista pokhodzhennia: tematychni doslidzhennia z intelektualnoi vlasnosti u tsii sferi. URL: https://www.wipo.int/geo_indications/ru/faq_geographicalindications.html#accordion_collapse_23.*
11. *Lisabonska uhoda pro zakhyst zaznachen mistia pokhodzhennia vyrobiv ta yikh mizhnarodnoi reiestratsii 1958 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b11.*
12. *Kodeks intelektualnoi vlasnosti Frantsii. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/514556>.*
13. *Pro heohrafichni zaznachennia : Zakon Respubliki Bilorus № 127-3. URL: http://belgospatent.by/russian/docs/zakon_geo.doc.*
14. *Pro okhoronu tovarnykh znakiu i heohrafichnykh naimenuvan : Zakon Respubliki Uhorshechyna № XI. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/508392>.*
15. *Ob okhrane heohrafycheskykh ukazanyi, naumenovanyi mest proyskhozhdennia y harantirovannykh tradytsionnykh produktov : Zakon Respubliki Moldova №66-XVI. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/md/md061ru.pdf>.*
16. *O praktyke rassmotreniya sudamy uholovnykh del o narushenyy avtorskykh, smezhnykh, yzobretatelskykh y patentnykh prav, a takzhe o nezakonnom yspolzovanyy tovarnoho znaka : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Rosiiskoi Federatsii № 14 vid 26.04.2007 r. URL: <https://rg.ru/2007/05/05/sud-prava-dok.html>.*
17. *Orliuk O. P. Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti v konteksti yevropeiskoi intehtratsii. Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. 2016. № 3. S. 58–74.*
18. *Viazmikin S. A. Zavdannia ta povnovazhennia departamentu zakhystu ekonomiky natsionalnoi politsii Ukrainy. Yurydychni chasopys Natsionalnoi akademii untrishnykh spravy. 2016. № 1. S. 133–140.*
19. *Opytvalnyk VOIV SCT/40/5 vid 25.02.2019 r. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_40/sct_40_5.pdf.*
20. *Vallie V. Paradoksy prava intelektualnoi vlasnosti. Kyiv : Osvita Ukrainy, 2010. 448 s.*
21. *Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0048R%2801%29>*
22. *Kurylin I. V. Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni zlochyniv, yaki posiahaiut na prava intelektualnoi vlasnosti : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kyiv, 2007. 261 s.*
23. *Marits D. O. Poniattia «suspylnyi interes» v informatsiinykh pravovidnosynakh. Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. 2018. № 11. S. 165–170.*
24. *Iara O. S. Teoretychni ta praktychni pytannia kryminalno-pravovoi okhorony ta zakhystu prav intelektualnoi vlasnosti. Yurydychna Ukraina. 2012. № 9. S. 73–77.*
25. *Material VOIV «Zhydkoe zoloto yz ahavyu». URL: <https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=2611>.*
26. *Kryminalnyi kodeks Respubliki Bolhariia. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/477731>.*
27. *Kovalchuk M. S. Pravova okhorona ta zakhyst heohrafichnykh zaznachen v Ukraini, Frantsii ta Italii (porivnialno-pravovyi aspekt): dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. Kyiv, 2018. 253 s.*
28. *Zovnishnia torhivlia tovaramy za sichen–traven 2019 r. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/soc_ek/2019/publ_05_2019_u.html.*
29. *Riven tinovoi ekonomiky Ukrainy u 2018 r. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki&isSpecial=true>.*

30. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy : vid 05.04.2001 r. № 2341-III.*
 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
31. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : vid 13.04.2012 r. № 4651- VI.*
 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
32. *Vidomosti Derzhavnoho reiestru Ukrainy nazv mistv pokhodzhennia ta heohrafichnykh oznachen pokhodzhennia tovariv i prav na vykorystannia zareiestrovanykh kvalifikovanykh oznachen pokhodzhennia tovariv.*
 URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/kzpt-uk> (data zvernennia 06.09.2019 r.).
33. *Fil R. S. Kryminalno-pravova okhorona prav na obiekty promyslovoi vlasnosti v Ukraini : dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv, 2018. 251 s.*

Надійшла до редакції 19.09.2019 року

Компанець Є. Защита прав на наименование места происхождения товара в уголовном процессе в Украине: реальность и пути усовершенствования. Статья посвящена исследованию защиты прав на наименование места происхождения товара в уголовном деле. На основе анализа национального законодательства и норм международного права выявлены противоречивые и проблемные вопросы защиты прав на наименование места происхождения товара. Для обеспечения эффективности защиты предложено: унифицировать законодательство Украины в соответствии с нормами Европейского Союза относительно терминологии, способов использования наименования места происхождения товара и субъектов защиты. Сформулированы предложения по усовершенствованию механизма защиты в профильном законе и кодексах Украины.

Ключевые слова: наименование места происхождения товара, географическое обозначение, уголовное дело, защита прав, интеллектуальная собственность

Kompanets Ye. Protection of rights to geographical indication in criminal proceedings in Ukraine: reality and ways of improvement. The article focuses on study of protection of rights to geographical indication in criminal proceedings.

Geographical indications occupy a special place in the system of intellectual property rights and because of their peculiarities are important for business as tools of identification, consumer attention and promotion of goods.

The current level of protection of intellectual property rights to geographical indications in Ukraine indicates the need for fundamental legislation changes in this sphere. Special attention requires the fact that the level of protection of intellectual property rights to geographical indications in criminal proceedings in Ukraine is untenable and requires changes. These factors determines the relevance of the article.

On the basis of analysis of national legislation and norms of international law the contradictory and problematic issues of protection of rights to geographical indication have been revealed. In order to ensure effectiveness of protection, the following was proposed: to harmonize Ukrainian legislation with EU norms of law with regard to terminology, ways of use of geographical indication (storage for the purpose of sale, sale, exportation, importation, use in domain names) and bodies of protection (the state represented by authorized bodies). The propositions regarding improvement of mechanism of protection in the field-specific law, Criminal and Criminal Procedure Codes of

Ukraine (severing infringement into separate body of a crime, classifying a crime as public prosecution) have been formulated. On the basis of the conducted analysis of infringement of rights to geographical indication as socially dangerous act the version of Art. 229-1 of the Criminal Code of Ukraine «Infringement of rights to geographical indication» was suggested for discussion. The suggested Article differs from other Articles of the Criminal Code of Ukraine, which envisage responsibility for infringement of intellectual property rights, by new approach to its statutory concept, in particular by introducing a formal body of a crime for unlawful manufacture of goods with infringement of rights to geographical indication.

Key words: geographical indication, criminal proceedings, protection of rights, intellectual property